

TRT

Uluslararası 4. Çocuk ve Medya Konferansı

23-24 Kasım 2015, İstanbul

**OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK
TELEVİZYON İÇERİKLERİNİN AİLE & ÇOCUK
GELİŞİMİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ**

Doç. Dr. Hatice Zeynep İNAN

Okulöncesi Eğitimi ABD Başkanı

Dumlupınar Üniversitesi

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK TELEVİZYON İÇERİKLERİ

**En kıymetli varlıklarımız çocuklar
ama
Onları yeterince tanıyor muyuz?**

Çocuklar neyi sever, neyi sevmez, ne ilgisini çeker, nelerden korkarlar, nelerden mutluluk duyarlar, nasıl öğrenirler, neyi anlarlar, neye yakınlık duyarlar ve en önemlisi gelişimsel açıdan çocuklar kimdir?

Başlıklar

- Çizgifilm/Animasyon Mezunları & Okulöncesi Öğretmenleri Üzerinde Yürütülen Bir Araştırma
- Kitle İletişim Araçlarının Etkileri
- Etkili, Eğitici TV'nin Özellikleri
- Okulöncesi Dönem Gelişimsel Özellikleri
- Bilişsel-Dil Gelişim ve Televizyon
- Sosyal-Duygusal Gelişim ve Televizyon

Okulöncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Çizgifilm İçeriklerinin Çizgifilm Yapımcıları ve Öğretmenler Tarafından Değerlendirilmesi

Taşkın İnan, 2015

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK ÇİZGİFİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

- **Metot:** Karşılaştırmalı analiz metodu
- **Katılımcılar:** 41 Okulöncesi Öğretmeni & 30 Çizgifilm/Animasyon Bölümü mezunları
- **Araştırmanın amaçları:** Çizgifimlerin amaçları, çizgifimlerde işlenmesi gereken öncelikli konular, çizgifimde şiddet ögesi, şiddetin etkileri ve nitelikli/siz çizgifilm

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK ÇİZGİFİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Soru:

- 1- *Çizgifilmlerin amacı ne olmalıdır?*
- 2- *Çizgifimlerde ne tür konulara öncelik vermelidir?*

- **Sonuç:** Tematik kanallar, çocukların ilgisini çekmek, eğitmek, gelişimini desteklemek, eğlendirmek, zaman geçirtmek veya tüketici toplumun bir parçası olarak çocukları alışverişe yönlendirmek gibi farklı kaygılarla yola çıkmaktadır.
- Okulöncesi öğretmenleri ve çizgifilm yapımcıları, çizgifimleri öncelikli olarak çocukların eğitimi, gelişimi, eğlenmesi, çeşitli değerleri ve örnek davranışları öğrenmesi, hayal dünyasını geliştirmesi ve çocukları gerçek hayata hazırlaması için bir araç olarak görmektedir. Özellikle değerler eğitimi her iki katılımcı grup tarafından vurgulanmıştır. Okulöncesi öğretmenleri ve çizgifilm yapımcılarının birleştikleri ortak fikirler olmasına rağmen, çizgifimlere ilişkin bazı konularda farklı düşünce ve tutuma sahiptirler. Örneğin, gelişimi desteklemek amacını yapımcılardan sadece 2 kişi savunmuştur.
- Okulöncesi döneme yönelik olarak hazırlanacak çizgifimlerin eğlendirme ve öğretme işlevinin yanında çocuğun gelişim alanlarına ve gerçek hayat deneyimine katkı sağlaması gerekmektedir.

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK ÇİZGİFİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Soru:

3- Çizgifimlerde şiddet öğeleri nelerdir?

4- Çizgifimlerde şiddet olmalı mı? Neden?

5- Çocuklar üzerinde etkisi var mıdır? Varsa neler olabilir?

- **Sonuç (dvm):** Ulusal/lararası araştırmalar, çocuğun şiddeti model aldığı ve çocuğu olumsuz etkilediğini göstermektedir. Bu araştırmada yapımcıların ve öğretmenlerin açık şiddetin ve çizgifimlerde saklanmış olan şiddet öğelerinin farkında oldukları ve şiddetin olumsuz etkilerini bildikleri ortaya çıkmıştır.
- Hem öğretmenlerin hem de yapımcıların çoğunluğu (%94) şiddetin olumsuz etkilerini bilmelerine ve dile getirmelerine rağmen, katılımcıların %78'i çizgifimlerde şiddet öğelerinin olmaması gerektiğini savunmuş, katılımcıların %22'si şiddetin olması gerektiğini savunmuş ve çocuğun yararına hizmet edebileceğini söylemiştir. Yani, bir kısım katılımcı, olumsuz etkisinden bahsettiği halde yine de şiddetin olmasını onaylamaktadır.

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK ÇİZGİFİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Soru:

6- İyi/nitelikli çizgifilm nasıl olur?

7- Kötü/niteliksiz çizgifilm nasıl olur?

Sonuç (dvm):

- Öğretmenler daha çok içerik ile ilgilenirken, yapımcılar görsellik, senaryo, kurgu gibi teknik konularla ilgilenmekte, kaliteyi bunda görmektedir. Katılımcı öğretmenlerin yarıya yakını insani değerleri, sevgi ve saygı aktaran ve çocukların gelişim özelliklerine uygun çizgifilmeleri, iyi ve nitelikli çizgifilm olarak görürken, yapımcıların yaklaşık üçte biri iyi bir senaryo ve kurguya sahip çizgifilmeleri iyi ve nitelikli çizgifilm olarak görmektedir.
- Halbuki, bir çizgifilmin kaliteli, başarılı veya iyi olarak adlandırılması hangi amaca ve ne oranda hizmet ettiğiyle bağlantılıdır. Çizgifilmin sadece teknik konudaki başarısı, onu, iyi/nitelikli çizgifilm yapmamaktadır.

Uluslararası Alanyazın

- ✓ Bilişsel, sosyal, duygusal ve ahlak gelişimi destekler;
- ✓ Bilgi edinmesini sağlar;
- ✓ Problem çözme becerilerini destekler;
- ✓ Öğrenmeyi sevdirebilir;
- ✓ Gelişimsel açıdan uygundur;
- ✓ Beden imajını ve kimliğini destekler;
- ✓ Olumlu rol model sunar;
- ✓ Şiddetten uzaktır;
- ✓ Çok kültürlüdür;
- ✓ Ticari mesaj göndermez veya az gönderir;
- ✓ Eğitimsel içeriği tekrar tekrar verir;
- ✓ Çatışma çözüme yapıcı yollar öğretir;
- ✓ Toplumsal cinsiyet eşitliğine uygun mesajlar verir;
- ✓ Basmakalıp fikirlerden uzaktır;
- ✓ Farklı yaş gruplarından karakterler içerir;
- ✓ Hem yetişkinlere hem de çocuklara hitap eder, keyif almalarını sağlar;
- ✓ Çocukların kendine güvenmesini ve çevresi ile etkin biçimde iletişim içinde olmasını sağlar.

Yeni Araştırma

Ç/A:

- ✓ İyi bir senaryo ve kurguya sahiptir;
- ✓ Çocukları iyi yönde geliştiren temalar içerir;
- ✓ İyi bir mesaj içerir;
- ✓ Amaca ve hedef kitleye uygun hazırlanmıştır;
- ✓ İnsana ve çevreye saygıyı öğretir;
- ✓ Hayal gücünü zorlayıcı/geliştirici sahneler içerir;
- ✓ Görsellik ön plandadır;
- ✓ Çocukları zorlamayacak yalın bir dile sahiptir;
- ✓ İnsani değerler, saygı ve sevgi aktarır;
- ✓ Aile değerleri ön plandadır.

OÖÖ:

- ✓ İnsani değerleri, sevgi ve saygı aktarır;
- ✓ Çocukların gelişim özelliklerine uygundur;
- ✓ Kötü model olabilecek davranışlar içermez, olumlu rol model sunar;
- ✓ Toplumsal değerlere uygundur;
- ✓ Farklılıklara saygıyı vurgular;
- ✓ Çevreye, hayvanlara duyarlılığı gösterir;
- ✓ Sağlıklı yaşamı destekler;
- ✓ Kaliteli çizimleri vardır;
- ✓ Karakterler sevimlidir;
- ✓ Konu, senaryo ve görselliğiyle dikkat çeker.

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK ÇİZGİFİMLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öneriler:

- Farklı kaygılar güderek çocuklara gereksiz, amaçsız, veya olumsuz etkileri olacak çizgifimler hazırlanmamalıdır.
- Çizgifimler hem içerik hem de teknik açıdan dikkatle hazırlanmalıdır.
- Çizgifimlerin amacı, çocukların üstün yararını gözetmek ve onların sağlıklı gelişimini desteklemek olmalıdır. Bunun için de yapımcıları, çocuk gelişimi ve çocuk eğitimi gibi önemli konularda alan uzmanlarıyla işbirliği yapmalıdır.
- İyi ve nitelikli çizgifilmin nasıl olması gerektiği konusunda eğitimciler ve yapımcılar işbirliği yapmalı, üniversitelerin ilgili dallarında bu tarz işbirliğine hizmet eden dersler konulmalı, hizmet içi eğitimler düzenlenmeli ve ilgili yayınlar hazırlanmalıdır.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİLERİ

- Erken çocukluk dönemi, televizyon içeriklerine karşı hem gelişimsel hem de öğrenme açısından en fazla duyarlı olan dönemdir. Özellikle de okulöncesi dönem çocuklarının medya ile karşılaşmaları gittikçe daha erken dönemlere doğru çekilmektedir. Bu durumun oluşturduğu olumsuzlukların da böylece daha erken yaşlarda ortaya çıktığı görülmektedir.
- Medya iletilerin içeriği, nasıl ve ne oranda tüketildiği, iletiyi alan çocukların yaşı, kültürü ve diğer özelliklerine bağlı olarak medya iletilerinin olumlu veya olumsuz etkilerinden söz edilebilir. Örneğin, düşük SES olan ailelerden gelen çocukların TV sayesinde daha başarılı olduğu, ancak günlük 4 saatin üzerinde TV seyretmenin başarıyı olumsuz etkilediği bilinmektedir.
- Okulöncesi dönem çocukları karşılaştıkları medya içerikleri konusunda değerlendirme yapabilme, analiz etme ve seçici davranma becerilerine sahip olmadığından, medya içerikleri çocukları psikososyal, bilişsel, ahlaki ve fiziksel açıdan olumsuz etkileyebilmektedir.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİLERİ

- Özenle ve çocukların gelişim düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmış televizyon içeriklerinin,
«çocukların sosyal ve duygusal yaşamlarını zenginleştirdiği, sosyal ortamlarda daha etkin olma konusunda cesaretlendirdiği, yaratıcılığını, dil ve ahlaki gelişimini desteklediği, meraklarını giderdiği, aile davranışlarına ve gerçek hayat deneyimine katkı sağladığı, onların çevrelerini ve kendilerini tanımasına fırsat verdiği, farklılıklara karşı hoşgörü ve barışçıl duygular oluşturduğu, toplumsal boşlukları daralttığı, televizyon sayesinde dünyanın ve yaşamın sunduklarından zevk alma, güzel vakit geçirerek, yaşadığı dünyayı anlamlandırmalarına yardımcı olunduğu» bilinmektedir.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİLERİ

- Öte yandan, nitelikli olmayan medya içeriklerinin, «çocuklarda bazı duyguları uyuşturacağı, hayal gücünü ya da esneklik yeteneğini kısıtlayacağı, başkalarını incitecek şekilde umursamazlık geliştireceği, yıkıcı davranışları yüreklendireceği, çocukları şiddete karşı duyarsız kılacağı, kalıplaşmış davranışlara süreklilik kazandıracağı, ahlaki değerlerin yozlaşmasına yol açacağı, yerel kültürü bastıracağı ve toplumsal kayıtsızlığa katkıda bulunacağı» yönünde büyük bir kaygı mevcuttur.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARININ ETKİLERİ

- Şiddetin ekranda gösteriliş biçimi yani şiddetin yüceltilerek sorun çözmede ve kazanmada tek yol olarak gösterildiği her türlü içerik bu yaş grubu çocukta belirtilen duyarsızlığa yol açmaktadır.
- Şiddetin sonucunda cezanın olduğunun vurgulanmadığı durumlarda bu içeriklere maruz kalan çocukların şiddeti hayatlarında çözüm yöntemi olarak daha fazla kullandığı bilinmektedir.
- Şiddete karşı mesajlar vermek amacıyla gösterilen şiddet de çocuklar üzerinde bu türden olumsuz etki yaratabilir.
- Çizgifilmlerin çoğunda şiddet yüceltilmekte ve kurban ya da şiddet uygulayana yönelik sonuçlar görülmemektedir. Bu yaş grubunda tipik olarak görülen düş ve gerçekliğin bulanıklaşması, çizgifilmlerdeki şiddetin eleştirel yaklaşımla izlenmesi yetisini zorlaştırmaktadır.

Etkili, Eğitici TV'nin zellikleri

Çocuklar «küçük insanlar» değildir!

- Çocuklar her türlü TV içeriğini yetişkinlerden farklı algılamaktadırlar. Bu durum çocukların gelişimsel özellikleriyle direk bağlantılıdır.

Etkili, Eğitici TV'nin zellikleri

- **Güven verir:** ocukların korktukları Şeyler konusunda güven vermeli yol gösterici olmalıdır. Örneğin, engelli bir çocuğun anaokuluna ilk kez gittiğinde nasıl güçlü yönlerini ön plana çıkarabileceğini ya da esnek davranabileceğini, korktuğu Őeyden nasıl kurtulabileceğini, ailelerin ve toplulukların kederli bir çocuğu nasıl destekleyebileceklerini gösterir.
- **Pozitifdir:** ocukların «eksiklerini veya sorunlarını» değil direncini ve potansiyali vurgular.
- “Sakın böyle yapmayın” demek yerine olumlu modeller sunar (rn., cömertlik, uysallık, ite ilgililik ve sorumluluk gibi sağlıklı davranışlar sun

Etkili, Eğitici TV'nin zellikleri

- **Aile bağlarını güçlendirir:** Okulöncesi dönem çocukları için aile kavramı özellikle vurgulanması gereken bir kavram olarak içeriklerde yer almalıdır. Ailenin korunması ve bir arada tutulmasının önemini vurgulamak ana amaç olarak değerlendirilmelidir. Aile, ocukların yaşamlarındaki önemli bir sosyal bağlam olarak vurgulanmalı ve aile birlikteliğini güçlendirecek, önemini vurgulayacak içerikler sunulmalıdır.

Etkili, Eğitici TV'nin zellikleri

- **Şiddetten uzaktır:** izgifimlerde çocukların yaşadığı çevreye ve dünyaya karşı korku ve kaygı geliŐtirecek içeriklere yer verilmemesi, çocuğun şiddeti içselleŐtirmesine ve sıradanlaŐtırmasına yol açacak fiziksel, sosyal ve psikolojik şiddet unsurlarına yer verilmemesi, çocukların etrafında geliŐen olaylara karşı duyarsızlaŐmasına yol açacak unsurlara yer verilmemesi gerekmektedir.

Etkili, Eğitici TV'nin zellikleri

Teknik zellikler dikkat çeker: rn., ses, resim kareleri, hikaye anlatım teknikleri-montaj, kamera hareketleri, görsel znrlk, müzik, ses efektleri, ilerleme hızı. Çocukların bilişsel özelliklerini ve hazırladıkları formatın özelliklerini bilir.

Dikkatini çekmeyi başaran özellikler:

- ocuk sesi
- Kadın sesi
- Karakterin sesi
- Hareketli müzik
- Tuhaf ses efektleri

Ekran başına kitleyen zellikler:

- Canlı renkler
- Hareketli müzik
- Akılsız karakterler
- Tekrar eden etkinlikler

Etkili, Eğitici TV'nin özellikleri

- **Olumlu rol model sunar:** Bandura'nın model alma, seyrederek öğrenme temelli Sosyal-Bilişsel/Öz-yeterlik Teorisine göre televizyondaki rol modeller çocuğun öğrenmesi üzerinde etkilidir. Farklı köken ve cinsiyete sahip, farklı yeterlilikteki, öğretmen yerine özellikle yaşıt karakterler sunulmalıdır. Model olur (örn., adım adım nasıl yapılacağını anlatır).
- **Tekrarlar vardır:** Yapıcı ve küçük adımlar sun, tekrarlar yap ve her adımda başardığını hissettir. Kendi başına etkinliği tamamlayabileceği şekilde küçük adımlar sunar.
- **Özgüven aşılar:** Okulöncesi dönem çocuk için tekrarlanan güçlü, başaran, yapabilen çocuk imajı, onun hayatta karşılaşacağı küçük büyük her türlü meseleyle başa çıkabilmesinde yapabilirim duygusunun aşılmasına sebep olacaktır. Bilişsel olarak katılmasını sağlar, aktif tutar ve eğlendirir (örn., ben bunun nasıl yapıldığını biliyorum der, sesli-sessiz etkileşime girer)

Etkili, Eğitici TV'nin özellikleri

- **Öğretim stratejilerini önemser:**
  - **Aşınalık:** Çocuklar, daha önceki bilgi üzerine inşa edilen, daha önceden tanıdığı aşına olduğu bir karakterden daha iyi öğrenirler ve aynı format kullanıldığında daha iyi öğrenirler.
  - **Direk etkileşim:** Çocuklar, çocuğa direk soru sorup bekleyen, direk izleyiciye-kameraya konuşan veya bir şey yaptıran programlardan daha iyi öğrenirler.
  - **Doğru dil ve vücut dili kullanımı:** Ses de dahil karizmatik, eğlenceli, dinamik ve arkadaşça öğreten ve direk izleyiciye konuşan karakterlerden daha iyi öğrenirler (rn., saçma sesler çıkaran Teletubbies zararlı).
  - **İlgi çekici, çocuğun varolan bilgisiyle, gerçek yaşantısıyla bağlantılı ve anlamlı konular, ortamlar, deneyimler:** Anlamlı olanlar kişisel açıdan da değerli ve otantiktir, bir işe yarar veya geçmişiyile bağlantılıdır. Fantastik/egzotik yerler ilgi çekici olabilir ama çocuklar, tanıdık/rutin etkinlikleri ve tanıdık yerleri tercih ederler. Çocukların anlayacağı dil, karakter, öykü, müzik ve şakalar/fıkralar ilgilerini çeker. İlgi çekici olan medya içerikleri hem çocukların dikkatini çeker ve bunu sonuna kadar sürdürebilir (rn., ocuk bakmasa bile dinler).

Eğlendirirken öğretir!

36-72 AY OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ ÖĞRENMESİ GEREKEN KAVRAMLAR

GEOMETRİK ŞEKİL <ul style="list-style-type: none"> • Daire • Çember • Üçgen • Kare • Dikdörtgen • Elips • Kenar • Köşe	YÖN/ MEKÂNDANIN KONUMU <ul style="list-style-type: none"> • Ön-Arka • Yukarı-Aşağı • İleri-Geri • Sağ- Sol • Önünde-Arkasında • Alt-Üst-Orta • Altında-Ortasında-Üstünde • Arasında • Yanında • Yukarıda-Aşağıda • İç-Dış • İçinde-Dışında • İçeri-Dışarı • Uzak-Yakın • Alçak-Yüksek • Sağında-Solunda	RENK <ul style="list-style-type: none"> • Ana renkler, renk tonları ve ara renkler ZİT <ul style="list-style-type: none"> • Aynı-Farklı-Benzer • Açık-Kapalı • Hızlı-Yavaş • Canlı-Cansız • Hareketli-Hareketsiz • Kolay-Zor • Karanlık-Aydınlık • Ters-Düz • Düzenli-Dağınık • Eski-Yeni • Başlangıç-Bitiş • Kirlili-Temiz • Aç-Tok • Düz-Eğri • Güzel-Çirkin • Doğru-Yanlış • Şişman-Zayıf • Yaşlı-Genç • Derin-Sığ • Açık-Koyu	ZAMAN <ul style="list-style-type: none"> • Önce-Şimdi-Sonra • Sabah-Öğle-Akşam • Dün-Bugün-Yarın • Gece-Gündüz DUYU <ul style="list-style-type: none"> • Tatlı • Tuzlu • Acı • Ekşi • Sıcak-Soğuk-Ilık • Sert-Yumuşak • Kaygan-Pütürlü • Tüylü-Tüysüz • Islak-Kuru • Sivri-Küt • Kokulu-Kokusuz • Parlak-Mat • Taze-Bayat • Sesli-Sessiz BOYUT <ul style="list-style-type: none"> • Büyük-Orta-Küçük • İnce-Kalın • Uzun-Kısa • Geniş-Dar
DUYGU <ul style="list-style-type: none"> • Mutlu • Üzgün • Kızgın • Korkmuş • Şaşkın	SAYI / SAYMA <ul style="list-style-type: none"> • 1-20 arası sayılar • Sıfır • İlk-Orta-Son • Önceki-sonraki • Sıra sayısı (birinci-ikinci...)		
MİKTAR <ul style="list-style-type: none"> • Az-Çok • Ağır-Hafif • Boş-Dolu • Tek-Çift • Yarım-Tam • Eşit • Kalabalık-Tenha • Parça-Bütün • Para			

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞUNUN GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ

- Çocuklarda 0-6 yaş grubu okulöncesi dönem olarak adlandırılmaktadır. Okulöncesi dönemi, çocuk gelişimi açısından bakıldığında en temel dönemlerden biridir. Birçok kuram açısından bakıldığında, orta çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik döneminin temellerinin atıldığı dönemdir.
- Bu yaş grubuna giren çocuklar, çocuk merkezli tematik televizyon kanallarının en önemli hedef kitlelerinden birini oluşturmaktadır.
- Okulöncesi dönem çocuğunun gelişimsel özelliklerini bilmek onlara yönelik hazırlanacak içeriklerin daha etkin olmasına sağlayacaktır.

MILLİ EĞİTİM BAKANLIĞI OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI
36-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BİLİŞSEL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

**36-48 AYLIK ÇOCUKLARIN
BİLİŞSEL GELİŞİMİ**

- 1) Zıt kavramları ayırt eder.
- 2) 1' den 10'a kadar sayar.
- 3) Bire bir eşleştirme yapar.
- 4) Üç küple köprü yapar.
- 5) 1'den 10'a kadar olan nesnelere içinde istenilen sayıdaki nesneyi gösterir.
- 6) 4 parçalı yap-bozu tamamlar.
- 7) Renkleri tanıır ve eşleştirir.
- 8) Resmini gördüğü nesneyi tanımlar.
- 9) Kendisine söylenen vücut bölümlerini gösterir.
- 10) Cinsiyetini söyler.
- 11) Modele bakarak iki nesneden oluşan örüntüyü devam ettirir.

**48 - 60 AYLIK ÇOCUKLARIN
BİLİŞSEL GELİŞİMİ**

- 1) İnsan resmini 6 ögeyi içerecek şekilde çizer.
- 2) 4 -10 parçalı yap-bozu tamamlar.
- 3) Nesnelere ile rakamlar arasında ilişki kurar.
- 4) 1- 5 nesneyi ortak özelliklerine göre gruplandırır.
- 5) 1'den 20'ye kadar birer ritmik sayar.
- 6) Aynı sayıdaki nesne gruplarını eşleştirir.
- 7) Verilen iki yarımı birleştirerek bütün oluşturur.
- 8) Mekânda konum ile ilgili yönergeleri uygular.
- 9) Bir olayı oluş sırasına göre sıralar.
- 10) Birkaç nesnenin hangi malzemeden yapıldığını söyler.
- 11) 10 küple kule yapar.
- 12) Farklı dokulardaki nesnelere ayırt eder.
- 13) Renkleri isimlendirir.
- 14) Kısa bir süre önce gördüğü nesne/kişiyi resimle ilgili sorulara cevap verir.
- 15) Resimlerdeki eksik parçaları örneğe bakarak tamamlar.
- 16) Gösterilen resimlerden öykü oluşturur.
- 17) Neden-sonuç ilişkisi içeren sorulara cevap verir.
- 18) Nesnelere çeşitli özelliklerine göre karşılaştırır.
- 19) İki nesneden oluşan örüntü yapar.
- 20) Seslerdeki farklılıkları (yüksek ses, kalın/ince ses gibi) ayırt eder.

**60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN
BİLİŞSEL GELİŞİMİ**

- 1) İnsan resmindeki eksik vücut bölümlerini çizer.
- 2) 10-25 parçalı yap-bozu tamamlar.
- 3) Geometrik şekilleri birleştirerek yeni şekiller oluşturur.
- 4) 6-10 nesneyi herhangi bir özelliğine göre gruplandırır.
- 5) 1'den 10'a kadar olan nesne grupları ile rakamlar arasında ilişki kurar.
- 6) 1'den 10'a kadar olan nesnelere kullanarak toplama yapar.
- 7) 1'den 10'a kadar olan nesnelere kullanarak çıkartma yapar.
- 8) Yarım ve bütün olan nesnelere gösterir.
- 9) 1'den 20'ye kadar olan rakamları sıralar.
- 10) Eşleştirme, ilişki kurma, gruplandırma ve sıralamayı nasıl yaptığını açıklar.
- 11) Neden sonuç ilişkilerini kurar.
- 12) Kısa bir süre gösterilen bir resimdeki ayrıntıları hatırlar.
- 13) Bir olaydan sonra ne olabileceğini tahmin eder.
- 14) Nesnelere arasındaki benzerlik ve farklılıkları söyler.
- 15) Bir dizi içerisindeki nesnelere birbirlerine göre konumlarını söyler.
- 16) Miktar bildiren kıyaslama ifadeleri kullanır.
- 17) Haftanın günlerini sırasıyla söyler.
- 18) 20'ye kadar ritmik sayar.
- 19) Günün farklı zaman dilimlerinin isimlerini söyler.
- 20) Somut nesnelere kullanarak grafik oluşturur.
- 21) Nesne grafiğini okur.
- 22) Üç nesneden oluşan örüntü yapar.

MILLİ EĞİTİM BAKANLIĞI OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI 36-72 AYLIK ÇOCUKLARIN SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

36-48 AYLIK ÇOCUKLARIN SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİMİ

- 1) Kendisi ile ilgili sorulara cevap verir.
- 2) Grup oyunlarına katılır.
- 3) Sıraya girer.
- 4) Sırasını bekler.
- 5) Nezaket sözcüklerini kullanır.
- 6) Duygularını ifade eder.
- 7) Başkalarının duygusal ifadelerini fark eder.
- 8) Yetişkin denetiminde kurallara uyar.
- 9) Basit sorumlulukları yerine getirir.
- 10) Kendisi hakkında olumlu ifadeler kullanır.
- 11) Kendine ait nesnelere paylaşır.
- 12) Gerekli durumlarda izin ister/izin alır.

48 - 60 AYLIK ÇOCUKLARIN SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİMİ

- 1) Adını- soyadını ve yaşını söyler.
- 2) Duygularını jest ve mimiklerle ifade eder.
- 3) Başkalarının duygularına uygun tepkiler verir.
- 4) Yetişkin/akran liderliğine uyum gösterir.
- 5) Bir sorunu olduğu zaman yardım ister.
- 6) Başkalarına yardım etmeye karşı isteklidir.
- 7) Başladığı işi sürdürme çabası gösterir.
- 8) Sosyal problemlerini çözme konusunda çaba gösterir.
- 9) Gerektiği durumlarda bağımsız davranır.

60 - 72 AYLIK ÇOCUKLARIN SOSYAL VE DUYGUSAL GELİŞİMİ

- 1) Evinin adresini söyler.
- 2) Ebeveynin telefon numarasını söyler.
- 3) Duygularını belli eder.
- 4) Başkalarının duygularını açıklar.
- 5) Kendini özgün yollarla ifade eder.
- 6) Kurallara uyar.
- 7) Gerekli durumlarda kuralları başkalarına açıklar.
- 8) Aldığı sorumluluğu yerine getirir.
- 9) Kendine güven duyar.
- 10) Yeni ve alışılmamış durumlara uyum sağlar.
- 11) Yeni tanıştığı bireylerle kolay iletişim kurar.
- 12) Amaçları doğrultusunda davranır.
- 13) Duygularını kontrol eder.
- 14) Gerektiği durumlarda liderliği üstlenir.

MILLİ EĞİTİM BAKANLIĞI OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI 36-72 AYLIK ÇOCUKLARIN DİL GELİŞİMİ ÖZELLİKLERİ

36-48 AYLIK ÇOCUKLARIN DİL GELİŞİMİ

- 1) Sesin geldiği yönü söyler.
- 2) 3-4 sözcüklü cümleler kurar.
- 3) Neden, nasıl, kim gibi sorular sorar.
- 4) Geçmiş zaman ifadelerini kullanır.
- 5) Konuşmalarında isim ve fiilleri kullanır.
- 6) Konuşmalarında kişi zamirlerini kullanır.
- 7) Konuşmalarında sıfatları kullanır.
- 8) Konuşmalarında çoğul eklerini kullanır.
- 9) Sohbeta katılır.
- 10) Duygularını sözel olarak ifade eder.
- 11) Nesnelerin işlevlerini anlar.
- 12) İfadelerinin çoğu anlaşılır.
- 13) Ard arda verilen iki veya üç yönergeyi yerine getirir.
- 14) Kendi kendine şarkı ve tekerleme söyler.
- 15) Yaptığı günlük işlerle ilgili olarak sorulan sorulara cevap verir.
- 16) İki olayı oluş sırasına göre anlatır.

48 - 60 AYLIK ÇOCUKLARIN DİL GELİŞİMİ

- 1) Sesin özelliğini söyler.
- 2) Sesin kaynağının ne olduğunu söyler.
- 3) Bileşik cümleler kurar.
- 4) 4-5 sözcüklü cümle kurar.
- 5) Konuşmalarında bağlaçları kullanır.
- 6) Konuşmalarında olumsuz sözcük yapıları kullanır.
- 7) Konuşmalarında edat kullanır.
- 8) Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.
- 9) Sözcüklerin anlamlarını sorar.
- 10) Nesnelerin işlevlerini sorar.
- 11) Nesnelerin işlevleriyle ilgili soruları yanıtlar.
- 12) Neden, nasıl, kim gibi sorulara yanıt verir.
- 13) Ard arda verilen iki veya üç yönergeyi yerine getirir.
- 14) Görüş alanı dışındaki nesnelerle ilgili yönergeleri yerine getirir.
- 15) Kısa, basit öykülerle ilgili soruları yanıtlar.
- 16) Az sayıda ses hatasıyla konuşur.
- 17) Deneyimleriyle ilgili konuşur.

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN DİL GELİŞİMİ

- 1) Sesler arasındaki farklılıkları söyler.
- 2) Sesler arasındaki benzerlikleri söyler.
- 3) Verilen sese benzer sesler çıkarır.
- 4) Sesinin tonunu, hızını, şiddetini ayarlar.
- 5) Sıralı ve bileşik cümleler kurar.
- 6) Cümlelerinde özneye uygun fiil kullanır.
- 7) 6 ve daha fazla sözcükten oluşan cümleler kurar.
- 8) Geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanı kullanır.
- 9) "Kim, ne, ne zaman, nerede, neden, nasıl?" gibi sorular sorar.
- 10) "Kim, ne, ne zaman, nerede, neden, nasıl?" gibi soruları yanıtlar.
- 11) Cümlelerinde "çünkü, daha sonra" gibi bağlaçlar kullanır.
- 12) İşaret ve kişi zamirlerini kullanır.
- 13) Konuşmalarında zaman zarflarını kullanır.
- 14) Dilbilgisi kurallarını çoğunlukla doğru kullanır.
- 15) Zıt ve eş anlamlı sözcüklerin anlamlarını söyler.
- 16) Eşsesli sözcüklerin anlamlarını söyler.
- 17) Sohbeta katılır ve sohbeti sürdürür.
- 18) Akıcı konuşur.
- 19) Dinlediği bir öyküyü anlatır.
- 20) Resim, nesne, ya da olaylar arasında ilişki kurarak anlamlı öykü anlatır.
- 21) Konuşmalarında mizahı kullanır.
- 22) Çevresindeki yazılı materyalleri tanır.
- 23) Yazının bir anlamı olduğunu bilir.
- 24) Yetişkinlere duygu ve düşüncelerini anlatır.
- 25) Okumanın günlük yaşamdaki önemini söyler.
- 26) Yazının yönünü gösterir.
- 27) Kitaptaki resimlere bakarak okuyormuş gibi yapar.

Bilişsel gelişim ve Televizyon

- **Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı:** 2-7 yaşları arasında İşlem Öncesi Dönemdeki çocuklar, nesne kalıcılığı kavramını kazanmıştır, korunum kavramı henüz gelişmemiştir, üst düzey sınıflama yapmazlar, mantıksal değil sezgisel düşünürler, fantazilerden etkilenirler, benmerkezcidirler, nesnelere yerine semboller kullanabilirler, dilleri gelişmektedir, tersine çevirememeler ve animizm (canlandırıcılık) özellikleri vardır. Niyeti anlayamazlar, kuralları anlayamayabilirler, düz düşündüklerinden ve zaman kavramı gelişmediğinden flashbackleri anlayamazlar, toplu monolog ve özelden özele akıl yürütme yaparlar. Hatırlama pek yapamadıklarının, gördüğü ve duyduğu hikayeden her defasında keyif alırlar, aktif olarak öğrenirler.

Bilişsel gelişim ve Televizyon

- Çocuğu salt pasif, oturan konumdan daha aktif bir konuma yönlendiren programlar da bulunmaktadır. Örneğin, deney programları çocukları deney yapmaya heveslendirip, hangi malzemeleri kullanarak ne tür deneyler yapabileceklerini öğretmekte ve yönlendirmektedir. Veya çocuklara yönelik hazırlanan yarı-etkileşimli programlar bulunmaktadır, örneğin, “ardımdan harfleri tekrar et,” “benimle beraber şarkı sözlerini söyle” veya “haydi beraber jimnastik yapalım, hareketleri benimle beraber yap” gibi programlar yarı-etkileşimli, çocuğu TV karşısında aktif hale getirebilen programlardır.

Bilişsel gelişim ve Televizyon

- Çocukların tercihleri ilerleyen yaşlarda değişebilir ve özellikle erkek çocuklar daha hızlı ilerleyen, daha karmaşık karakterlere ve macera konulu içeriklere ilgi duyar hale gelir.

Duygusal gelişim ve Televizyon

- Duygular nitelikli TV programlarının ana ögesidir. Nitelikli programlar çocukların farklı duyguları deneyimlemesi ve yorumlaması için ortam hazırlar. Kendi duygularını ve başkalarının duygularını anlamalarını sağlar.
- Özellikle zor konularda duygusal açıdan nötr olmak, dengeyi sağlar. Ancak küçük çocuklar pembe dizilerdeki gibi zor konularla başa çıkamaz, yaşlarına uygun değildir.

Duygusal gelişim ve Televizyon

- Çocuklar duyguları yetişkinlerden daha yoğun yaşar ve televizyon duygularını ciddi anlamda provoke edebilen bir güce sahiptir ve duygusal zekalarını geliştirebilir.
- TV programlarına ilişkin hatırladıkları ilk şey, hissettikleri duygudur. Seyrederken kendilerini iyi hissettikleri programı seçerler.
- Nitelikli medya ürünleri çocukların duygusal gelişimini tanır ve onlara değerli amaçlara hizmet eden hikayeler sunar, duyguları ifade biçimleri hangi duygunun gösterileceği kültürün parçasıdır.

Duygusal gelişim ve Televizyon

- **Mutluluk:** Çocuklar için eğlenmek ihtiyaçtır!
  - Normalden büyük ve komik şeyler...
  - Beklenmedik durumlar...
  - Dil ve anlam oyunları...
  - Birisi üzerinde oynan oyunlar...
  - Küçük kahramanlar...
  - Adaletin yerini bulması...

...çocukları güldürür!

(not: okul öncesi çocukları komplike, ironi, acı çeken insanlar, kendi kendisiyle dalga geçenlere gülmez!)

Duygusal gelişim ve Televizyon

- **Sevgi:** Çocuklar ebeveynlerine sevgi ve bağlılık duyarlar. Anaokulunda yaşıtlarına da sevgi duyabilirler ancak 8 yaşından sonra karşı cinse ilgi duymaya başlarlar.
- Sevgi ve ilişkiyi model alabileceklerinden içeriğe çok dikkat edilmelidir.

Duygusal gelişim ve Televizyon

- **Korku:** Çocukların güvenli bağlanmasını desteklemek için onlara bakım verenler korku figürü olarak sunulmamalıdır, yoksa kendilerini hiçbir yerde güvende hissetmezler! Korku sahneleri, çaresizlik, güçsüzlük, yoğun duygular uyandırdığında travma etkisi gösterebilir ve kabus görmelerine sebep olabilir.
- Fiziksel yaralanmalar çocukları uzun süre etkileyeceğinden asla gösterilmemelidir!
- **Agresiflik:** Doğal bir duygudur ancak şiddete dönüştüğünde sorun olur.
- Nitelikli medya ürünleri çocuklara agresiflik ve sinir ile nasıl baş edebileceklerinin örneğini gösterir böylece olası şiddeti engeller!

Duygusal gelişim ve Televizyon

- **Heyecan:** Filmin sonunun iyi biteceğine dair umut çocuğu heyecanlandırır mutlu eder.
- Filmin kahramanı ile çocuk kendini özdeşleştirdiğinden, kahraman kendinden emin ve yetkin olmalıdır. Tansiyonu kırıcı espirili sahneler çocuğa zevk verir.
- **Yas:** Sevilen birinin/canlının kaybı üzüntüye yol açar. «Üzülme» demek yerine bu üzüntüyle nasıl baş edeceklerinin yolu gösterilmelidir. Bu tarz üzüntülerden arındırılmış televizyon, gerçek hayatta gerçekleştiğinde çocuğu yalnız başına bırakmak demektir.
- Öte yandan, ölüm/intihar vs özendirilmemelidir.

Duygusal gelişim ve Televizyon

- **Farklılıklar:** Her çocuk biriciktir ve değerlidir. Farklılıklar zenginliktir. Nitelikli medya ürünleri çocuklarda yüksek özsaygı kazanımı için ve merakların giderilmesi için TÜM çocuklara hitap eder ve kendi kimliği ile bağlantılar kurabileceği öğeler sunar. Cinsiyet ayrımcılığı yapmaz.
- **Yanlış:** «Kahramanlar beyaz, zengin ve zayıftır» veya Kızların basmakalıp özellikleriyse onların genç yaşlarından başlayarak görünümüleriyle ilgilendiğini, başkalarının hoşuna gitme çabasında olduklarını göstermekte, çoğu kez edilgen, uysal, duygulu, kırılğan ve daha çok kendilerine eşit davranılmayan bireyler oldukları izlenimini vermektedir.
- Nitelikli medya ürünleri gerçek hayattaki çeşitliliği yansıtır, basmakalıp imajları empoze etmez, erken romantik ilişkileri/ cinsel deneyimi heveslendirmez.

NİTELİKLİ MEDYA ÜRÜNLERİ

Kısacası, okulöncesi dönem çocuklarına sunulan medya ürünlerinin nitelikli olması için şunlara bakılmalıdır:

- Amacı,
- İçerdiği temalar,
- Çocuğun gelişim alanlarına ve öğrenimlerine katkısı,
- Kültürel uygunluğu,
- İçerdiği şiddet ve olumsuz rol model olmaması...

Doç. Dr. Hatice Zeynep İnan
Okul Öncesi Eğitimi ABD, DPU

haticezeynep@hotmail.com